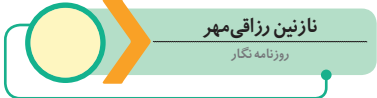

دولت چهاردهم و بازسازی بخش تعاون

یکی از مهم‌ترین اهداف دولت‌ها در کشورهای مختلف، رشد و توسعه اقتصاد کشور بر اساس نیازها و اولویت‌های ملی، منابع مالی و انسانی با در نظر گرفتن اهداف بلندمدت و کوتاه‌مدت است. برنامه‌های توسعه نیز عموماً با چنین زمینه‌ای تدوین می‌شوند و رشد اقتصادی پایدار، کاهش فقر و نابرابری، بهبود سطح رفاه اجتماعی و ارتقای جایگاه بین‌المللی را به‌عنوان چشم‌انداز بهبود شرایط اقتصادی در نظر می‌گیرند.

با آغاز به کار دولت چهاردهم، اکنون یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های پیش روی دولت، رسیدن به چشم‌انداز برنامه هفتم توسعه و رشد اقتصادی هشت درصدی است. هدفی که مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور منتخب نیز بارها در جریان مناظرات بر تلاش برای تحقق آن تأکید کرده است. تأکید پزشکیان بر ریل‌گذاری مفاد تصویب شده در برنامه هفتم توسعه و ریل‌گذاری دولت او برای تحقق اهداف از پیش تعیین شده، در حالی است که طبق گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، میزان تحقق برنامه‌های توسعه‌ای در سال‌های گذشته فقط ۳۰ درصد بوده و علت عمده این‌موضوع عدم توجه به این برنامه‌ها از طرف برخی از دولت‌های پیشین بوده است. از جمله مهم‌ترین مفاد برنامه توسعه، موضوع تعاون و چشم‌انداز بخش تعاون در سال‌های آینده است.

بر اساس قوانین بالادستی، بخش تعاون یکی از ارکان اقتصاد کشور به‌شمار می‌رود. بر اساس اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی، یکی از بخش‌های مهم اقتصادی، بخش تعاونی است که با پویایی آن بخش بزرگی از مشکلات اقتصادی، از نظام توزیع تا بیکاری برطرف و گام مؤثری در جهت ایجاد اشتغال پایدار و حذف دلالی و واسطه‌گری برداشته می‌شود.

با این حال آن‌طور که باید چشم‌انداز رونق بخش تعاون متناسب با ظرفیت‌های کیفی این بخش پیش نرفته و هدف‌گذاری پیش‌بینی شده برای آن محقق نشده است. گرچه آمار سهم بخش تعاون از اقتصاد ملی به‌طور جداگانه تهیه نشده اما برآوردها حاکی از آن است که سهم فعلی بخش تعاون بین ۶ تا ۷ درصد است که تا سهم ۲۵ درصدی پیش‌بینی شده، فاصله بسیاری دارد.

کارشناسان اقتصادی معتقدند عواملی نظیر عدم اجرای صحیح قوانین و مقررات مربوط به بخش تعاون، عدم واگذاری تصدی‌گری‌ها با اولویت بخش تعاون و عدم محاسبه آمارهای بخش تعاون در بخش‌های مختلف اقتصاد در تعمیق این فاصله تأثیرگذار بوده است.

گزارش

تازه‌ترین گزارش سالانه پایش جهانی تعاون که در نیمه نخست سال ۲۰۲۴ منتشر شده، نشان می‌دهد که گردش مالی ۳۰۰ تعاونی برتر جهان ۹۴۱،۲۴۰ میلیارد دلار بوده است و پنج تعاونی برتر دنیا شامل تعاونی بانکداری «گروپ کردیت اگریکول» با گردش مالی ۱۱۷،۰۰۱ میلیارد دلار از کشور فرانسه، تعاونی مصرف REWE با گردش مالی ۸۲،۰۰۳ میلیارد دلار از کشور آلمان، تعاونی بانکداری BPCE با گردش مالی ۶۴،۰۰۶ میلیارد دلار از کشور فرانسه، تعاونی کشاورزی «نونگ هیوپ» با گردش مالی ۶۱،۱۷ میلیارد دلار از کشور کره جنوبی و تعاونی مصرف Leclerc با گردش مالی ۶۰،۵۶ میلیارد دلار از کشور فرانسه بوده‌اند.

بررسی‌های انجام شده بر اساس گردش مالی نشان می‌دهد که پردرآمدترین تعاونی‌های دنیا در حوزه‌های بانکداری، مصرف و کشاورزی فعال هستند. همچنین دسته‌بندی جغرافیای این تعاونی‌ها براساس پایش جهانی تعاون بیانگر آن است که ۱۶۶ مورد از این تعاونی‌ها در منطقه اروپا، ۹۴ مورد در منطقه آمریکا و ۴۰ تعاونی در منطقه آسیا و اقیانوسیه قرار دارند. شرکت‌های تعاونی برتر جهان معمولاً بر مبنای چندین معیار کلیدی انتخاب می‌شوند که مهم‌ترین آن‌ها درآمد، مشارکت اعضا و تأثیر کلی بر اقتصاد و جامعه است. این انتخاب اغلب توسط سازمان‌هایی مانند اتحادیه بین‌المللی تعاون (ICA) و سایر انجمن‌های تعاونی جمع‌آوری و منتشر می‌شود. به‌عنوان مثال، این اتحادیه سالانه گزارشی را منتشر می‌کند که بزرگ‌ترین تعاونی‌ها را در سطح جهان رتبه‌بندی می‌کند. یکی از مهم‌ترین معیارها برای انتخاب تعاونی‌های برتر،

سند توسعه تعاون و ظرفیت‌های پیش رو

بخش تعاون این ظرفیت را دارد که عرصه مشارکت مردم در اقتصاد را فراخ‌تر کند و با ایجاد اعتماد عمومی در جامعه، مشارکت مردم را در طرح‌ها و برنامه‌های مرتبط افزایش دهد.

در حوزه تعاون، متخصصان بر این باورند که اگر دولت چهاردهم بخواهد به بخش تعاون و تعاونی‌ها بها دهد، بهتر است از ظرفیت اسناد بالادستی و همچنین «سند توسعه تعاون» که در سال ۱۳۹۲ تصویب شد، استفاده کند.

این سند در جهت رشد تعاونی‌ها برای حدود ۲۷ نهاد حاکمیتی کشور از امنیت غذایی تا افزایش مشارکت مردمی در اقتصاد و مسئولیت اجتماعی تعیین تکلیف کرده است. با وجود تدوین و تصویب این سند در دولت دهم، اجرای آن در دولت‌های یازدهم و دوازدهم به تعویق افتاد و در دولت سیزدهم سند دوباره بازنگری، مصوب و ابلاغ شد. حالا اما با آغاز به کار دولت چهاردهم به نظر می‌رسد که وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی در حال تدوین یک برنامه عملیاتی جهت اجرای سند تعاون است.

احمد میدری، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی در نشست شورای سیاست‌گذاری هفته تعاون گفت: «توسعه کمی و کیفی تعاونی‌ها در کشور یک ضرورت جدی است.» او افزود: «برنامه عملیاتی سند چشم‌انداز ۱۰ ساله توسعه بخش تعاون در برش‌های ملی و استانی تدوین شده و ضرورت دارد برش شهرستانی آن نیز تهیه شود.»

او با تأکید بر لزوم به‌روزرسانی سامانه جامع و هوشمند بخش تعاون ادامه داد: «تلاش برای کاهش زمان صدور مجوز فعالیت تعاونی‌ها باید ادامه یابد تا متقاضیان بتوانند در حداقل زمان ممکن، کار خود را آغاز کنند و این

موضوع یکی از اولویت‌های ما در دوره جدید خواهد بود.» وزیر کار بر نظارت، ارزیابی تعاونی‌ها و انسداد زمینه‌های بروز فساد تأکید کرد و گفت: «برای فرایند نظارت و ارزیابی تعاونی‌ها باید از نظام‌های چندلایه و مردمی بهره گرفت.»

میدری خطاب به مدیران بخش تعاون این وزارتخانه بیان کرد: «تقویت، توسعه و طراحی مدل برای اتصال تعاونی‌ها و کسب‌وکارهای کوچک به کسب‌وکارهای بزرگ را آغاز کنید، چراکه بهبود خدمات‌دهی آن‌ها برای ارتقای سطح رفاه اجتماعی بسیار ضروری است.»

ضرورت توجه به مردمی‌سازی اقتصاد

باور کارشناسان اقتصاد بر این است که با توجه به آن که مطابق سند توسعه بخش تعاون، سهم تعاونی‌ها در اقتصاد باید سالانه دو درصد افزایش پیدا کند، ضرورت دارد در جهت مردمی‌سازی اقتصاد از ظرفیت مغفول مانده و توانمندی‌های بخش تعاون در زمینه تولید، کارآفرینی و اشتغال، سرمایه‌گذاری، تنظیم بازار و صادرات به بهترین شکل ممکن استفاده شود. به اعتقاد کارشناسان و فعالان تعاونی، ایجاد شرکت‌های تعاونی می‌تواند یکی از راهکارها برای تجمع سرمایه‌های خرد مردم و هدایت نقدینگی‌ها به سمت اشتغال مولد و پایدار باشد. اما چگونه می‌توان برای تقویت بخش تعاون در سطح اقتصاد کلان ریل‌گذاری کرد؟

به گفته یک فعال اقتصادی از مهم‌ترین پیش‌زمینه‌های این ریل‌گذاری، بازسازی اعتماد از دست رفته مردم به فعالیت تعاونی‌هاست. بازخوانی گفت‌وگوی این فعال اقتصادی نشان می‌دهد که چگونه روند فعالیت و عملکرد تعاونی‌های اعتباری فعال در حوزه مسکن، اعتماد

تعاونی‌های برتر جهان چگونه موفق شدند

لازم‌را انجام دهد و اطمینان حاصل کند که اعضا احساس ارزشمندی می‌کنند و صدای آن‌ها شنیده می‌شود.

هنگام ارزیابی تعاونی‌ها، نوآوری و سازگاری بسیار مهم است. بهترین شرکت‌های تعاونی آن‌هایی هستند که قادر به نوآوری در پاسخ به شرایط متغیر بازار، نیازهای اعضا و پیشرفت‌های فناوریکی هستند. این می‌تواند شامل توسعه محصولات یا خدمات جدید، اتخاذ شیوه‌های پایدار یا استفاده از فناوری برای بهبود کارایی و ارتباطات باشد. توانایی یک تعاونی برای انطباق با چالش‌های بیرونی مانند رکود اقتصادی یا تغییر در رفتار مصرف‌کننده، در حالی که به ارزش‌های اصلی و مأموریت خود وفادار می‌ماند، نشانگر انعطاف‌پذیری و دوام بلندمدت آن است. در نهایت، مسئولیت اجتماعی و زیست‌محیطی، یک معیار کلیدی برای انتخاب بهترین تعاونی‌هاست. تعهد یک تعاونی به شیوه‌های اخلاقی، عدالت اجتماعی و پایداری زیست‌محیطی نشان‌دهنده مسئولیت آن در قبال رفاه نه‌تنها برای اعضای خود، بلکه برای کل جامعه است. بهترین تعاونی‌ها در فعالیت‌هایی شرکت می‌کنند که از جوامع محلی حمایت می‌کنند، تجارت منصفانه را رواج می‌دهند، اثرات زیست‌محیطی را کاهش می‌دهند و به خیر اجتماعی کلی کمک می‌کنند. این رویکرد کل‌نگر به تجارت، که در آن سود با هدف متعادل می‌شود، چیزی است که تعاونی‌ها را از شرکت‌های سنتی متمایز می‌کند. با درنظر گرفتن این شاخص‌ها، باید اشاره کرد که چندین کشور در توسعه شرکت‌های تعاونی با دستاوردهای قابل توجهی در بخش‌های مختلف موفق بوده‌اند. اسپانیا و ایتالیا در تعاونی‌های اجتماعی و کارگری، سوئد در زمینه تعاونی‌های مصرف و کشاورزی، کانادا در بخش تعاونی‌های اعتباری و کشاورزی و برزیل در بخش تعاونی‌های کشاورزی در لیست کشورهایی قرار دارند که موفقیت‌های بیشتری در

کارگری

عمومی به تعاونی‌ها را خدشه‌دار کرده است.

فرشته سرابندی، سفیر تعاون سال ۹۷ در این باره گفت: «متأسفانه در تمام این سال‌ها به‌جای کمک به پیشرفت تعاونی‌ها، فقط راه عقب‌گرد این مجموعه‌های مردمی را هموار کردند و این آن هدفی نبود که در اصل ۴۴ برای این تشکل‌های اقتصادی برنامه‌ریزی شده بود.»

به گفته او، علت موفق نبودن بخش تعاون در اقتصاد و توسعه کشور نبود فرهنگ تعاون و تعاون‌گری در جامعه ایران است. او افزود: «زمانی یک تشکل و سازمان می‌توانند به‌عنوان یک مجموعه تعاونی در جامعه موفق باشند که دیدگاه آن‌ها توسط مردم به رسمیت شناخته شود.

سرابندی توضیح داد: «در سال‌های اخیر به دلیل اتفاقاتی که در تعاونی‌های اعتباری و فعال در حوزه مسکن افتاده، مردم با دید منفی به تمامی تشکل‌های تعاونی نگاه می‌کنند و این نگرش کار را برای فعالان حوزه تعاونی سخت‌تر می‌کند.»

اشاره او به تعاونی‌های مسکن‌ساز است که در دهه‌های قبل نماد خانه‌دار شدن اقشار کم درآمد بودند، همان مردمانی که رؤیای خانه‌دار شدن را در سر می‌پروراندند اما قیمت مسکن حدود ۴۰ تا ۵۰ برابر درآمد سالانه آن‌ها بود. شرکت‌های تعاونی مسکن از مهم‌ترین روش‌های خانه‌دار شدن اقشار مختلف جامعه به‌ویژه کارکنان ادارات، نهادها و دستگاه‌های خدمات‌رسانی به حساب می‌آمدند که توانستند تعداد زیادی از این قشر را صاحب خانه کنند اما امروزه به دلیل اینکه عده‌ای در حوزه تعاونی مسکن نتوانستند به وعده‌هایشان عمل کنند نوعی بی‌اعتمادی در میان مردم شکل گرفته است.

سرابندی بیان می‌کند: «اگر اعتماد عمومی اصلاح و بازسازی نشود، بی‌شک سطح تعامل تعاونی‌ها به‌عنوان یک بنگاه اقتصادی مردم‌نهاد، بسیار پایین‌تر از اهداف و پیش‌بینی‌ها خواهد بود. دولت‌ها می‌توانند به رفع این بی‌اعتمادی کمک کنند. تعاونی‌ها به یک رسانه قوی و بااعتبار برای معرفی بهتر خود در جامعه نیاز دارند و باید از تمام ظرفیت‌های ممکن برای فرهنگ‌سازی در کشور استفاده کنند.»

سفیر تعاون سال ۹۷ در مورد راهکارهای پیش رو برای فرهنگ‌سازی تعاون در جامعه گفت: «مستندسازی، تیزرسازی، فیلم، مسابقات با رویکرد تعاون و رسانه‌های جمعی می‌توانند یک فرهنگ مانند تعاون و تعاون‌گری را به خوبی در کشور نهادینه کنند. البته در این راه برگزاری همایش‌ها و تشکیل گروه‌های تخصصی نیز کارگشا خواهد بود. اگر قرار باشد تنها از یک مدل برای فرهنگ‌سازی و اعتمادسازی استفاده کنیم، تنها عده‌ای خاص مورد توجه قرار خواهند گرفت اما استفاده از همه ظرفیت‌های موجود می‌تواند کل جامعه را مخاطب قرار دهد.»

زمینه توسعه تعاونی کسب کرده‌اند.

راهکارهای توسعه تعاونی‌ها

چارچوب‌های حقوقی و حمایتی: دولت‌ها می‌توانند چارچوب‌های قانونی را ایجاد یا تقویت کنند که برای تعاونی‌ها مزایای خاصی مانند مشوق‌های مالیاتی، دسترسی آسان‌تر به اعتبارات و حمایت‌های قانونی را فراهم کند. آموزش: سرمایه‌گذاری در آموزش در مورد اصول تعاونی در همه سطوح، از مدارس گرفته تا برنامه‌های آموزش بزرگسالان، می‌تواند آگاهی و درک تعاونی‌ها را به‌عنوان یک مدل تجاری قابل‌افزایش دهد. این شامل آموزش اعضای تعاونی در مدیریت، حکمرانی و امور مالی است. دسترسی به منابع مالی: ایجاد امکان دسترسی تعاونی‌ها به گزینه‌های تأمین مالی مانند بانک‌های تعاونی یا اتحادیه‌های اعتباری، می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا فعالیت‌های خود را شروع کنند و گسترش دهند. دولت‌ها همچنین می‌توانند کمک‌های بلاعوض یا وام‌های کم‌بهره را به‌طور خاص برای تعاونی‌ها ارائه دهند. شبکه‌ها: تشویق تعاونی‌ها به تشکیل شبکه‌ها می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا هزینه‌ها صرفه‌جویی کنند، بهترین شیوه‌ها را به اشتراک بگذارند و موقعیت خود را در بازار تقویت کنند. این شبکه‌ها همچنین می‌توانند برای سیاست‌هایی که به نفع تعاونی‌ها باشد، رایزنی کنند.

تحقیق و نوآوری: سرمایه‌گذاری برای تحقیق در مورد مدل‌های کسب‌وکار تعاونی و تشویق نوآوری در تعاونی‌ها می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا با شرایط متغیر اقتصادی سازگار شوند و رقابتی باقی بمانند. با استناد به این استراتژی‌ها، کشورها می‌توانند رشد و موفقیت شرکت‌های تعاونی را تقویت کرده و به توسعه اقتصادی عادلانه‌تر و پایدار کمک کنند.

atiyeno.ir

نکته

ریل‌گذاری در مسیر

تحقق اهداف سال جهانی تعاون

امسال، مجمع عمومی سازمان ملل با موافقت اعضا، سال ۲۰۲۵ میلادی را به‌عنوان سال جهانی تعاون نام‌گذاری کرد. این تصمیم، همه کشورهای عضو همچنین سازمان ملل متحد و سایر ذی‌نفعان مرتبط را تشویق می‌کند تا از سال جهانی تعاون به‌عنوان فرصتی برای ارتقای تعاونی‌ها و افزایش آگاهی در زمینه مشارکت آن‌ها جهت تحقق اهداف توسعه‌یادپار و توسعه کلی پایگاه‌های اجتماعی و اقتصادی منتفع شوند. این در حالی است که در حال حاضر حدود سه میلیون تعاونی در جهان وجود دارد و ۱۰ درصد کارگران سراسر جهان یا از سوی یک تعاونی استخدام می‌شوند یا به‌صورت کارگر-کارفرما در قالب تعاونی مشغول به کار هستند.

شعار «تعاونی‌ها دنیای بهتری را می‌سازند»، عنوان شعاری است که برای سال جهانی تعاون انتخاب شده است، انتخاب این شعار، نشان‌دهنده تأثیر پایداری تعاونی‌ها در سراسر جهان و بیانگر آن است که چگونه مدل تعاونی یک راه‌حل اساسی برای غلبه بر بسیاری از چالش‌های جهانی بوده و همه نقش مهمی در تسریع تلاش‌ها برای اجرای اهداف توسعه‌یادپار (SDGs) تا سال ۲۰۳۰ ایفا می‌کند. بر اساس قطعنامه‌ای که در همین راستا در مجمع عمومی سازمان ملل تصویب شد، از کشورهای عضو و تعاونی‌ها به‌منظور تشکیل کمیته‌های ملی، هماهنگی و آماده‌سازی برای همه فعالیت‌های سال جهانی تعاون ۲۰۲۵ دعوت به عمل آمد. اتحادیه بین‌المللی تعاون در راستای اهداف این سال، تحقق موارد ذیل را در نظر دارد:

-افزایش دیده‌شدن تعاونی‌ها و آگاهی عمومی در مورد سهم آن‌ها در توسعه پایدار

-رشد و توسعه تعاونی‌ها از طریق ابتکارات ظرفیت‌سازی، به اشتراک‌گذاری دانش و مشارکت

-دفاع از محیط زیست و چارچوب‌های حقوقی و سیاستی و حمایتی برای تقویت اکوسیستم کارآفرینی آن‌ها -الهام‌بخشیدن به جوانان برای پیوستن به جنبش و ترویج تأثیر تعاونی‌ها در ساختن جهانی بهتر

به‌طور کلی هدف سازمان ملل از نام‌گذاری سال‌ها با عنوان یک موضوع بین‌المللی، «حول محور تقویت مشارکت‌ها، بهبود همکاری کشورها با یکدیگر و تشویق تلاش‌های مشترک برای مقابله با چالش‌های جهانی صورت می‌گیرد. اهداف دقیق به موضوع خاص سال بستگی دارد. به‌عنوان مثال در مورد همکاری آب، تمرکز بر منابع آبی مشترک و مدیریت آب فرامرزی خواهد بود و در بخش تعاون، تشریک مساعی در ارتباط با چگونگی بهره‌برداری از ظرفیت‌های بخش تعاونی مدنظر است.

در همین راستا، دولت‌ها می‌توانند برنامه‌ها و سیاست‌های بخش تعاون خود را با اهداف سال جهانی تعاون هماهنگ کنند. این همکاری از طریق راه‌های زیر امکان‌پذیر است: **هم‌سویی در سیاست‌گذاری‌ها**: دولت‌ها باید سیاست‌های ملی خود را با اهداف سال بین‌المللی تعاون هماهنگ کنند. این ممکن است شامل بازنگری در سیاست‌های موجود یا تدوین سیاست‌های جدید باشد. **موافقت‌نامه‌های دوجانبه و چندجانبه**: دولت‌ها می‌توانند موافقت‌نامه‌های دوجانبه و چندجانبه‌ای را که بر بخش تعاون تمرکز دارند، آغاز یا تقویت کنند. این امر شامل پروژه‌های مشترک، ابتکارات تحقیقاتی مشترک یا تلاش‌های هماهنگ برای رسیدگی به چالش‌های داخلی و بین‌المللی در این بخش است.

کمپین‌های آگاهی عمومی: افزایش آگاهی عمومی بسیار مهم است. دولت‌ها می‌توانند رویدادها، کمپین‌ها و برنامه‌های آموزشی را سازمان دهند تا اهمیت بخش تعاون را برجسته کنند. کمپین‌های رسانه‌ای، برگزاری همایش‌های عمومی و کارگاه‌هایی که بر موضوع سال تمرکز دارند از این موارد است.

ظرفیت‌سازی: دولت‌ها باید در زمینه ظرفیت‌سازی سرمایه‌گذاری کنند تا توانایی مؤسسات و افراد برای همکاری مؤثر را افزایش دهند. این موضوع برنامه‌های آموزشی، برنامه‌های تبادل و توسعه بهترین شیوه‌ها برای ارتقای سطح بخش تعاونی را دربر می‌گیرد.

مشارکت بازیگران غیردولتی: دولت‌ها می‌توانند با سازمان‌های غیردولتی، شرکت‌های بخش خصوصی و سازمان‌های جامعه مدنی همکاری کنند تا دامنه و تأثیر تلاش‌های خود برای ظرفیت‌سازی در بخش تعاون را گسترش دهند.

نظارت و ارزیابی: ایجاد مکانیسم‌هایی برای نظارت و ارزیابی پیشرفت طرح‌های تعاونی ضروری است. دولت‌ها می‌توانند کمیته‌ها یا گروه‌هایی را برای پیگیری اجرای پروژه‌های مرتبط با همکاری و اطمینان از هم‌سویی آن‌ها با اهداف سال این رویداد بین‌المللی تشکیل دهند.

شرکت در انجمن‌ها و کنفرانس‌های جهانی: شرکت با میزبانی انجمن‌ها و کنفرانس‌های جهانی مرتبط با موضوع سال می‌تواند به دولت‌ها کمک کند تا تجربیات خود را به اشتراک بگذارند، از دیگران بیاموزند و مشارکت‌های جدیدی ایجاد کنند. این رویدادها همچنین فرصتی برای نمایش الگوهای همکاری موفق است.

با تمرکز بر این استراتژی‌ها، دولت‌ها می‌توانند برنامه‌های خود را در بخش تعاونی گسترش دهند و خود را با اهداف سال بین‌المللی نزدیک‌تر کنند و کمک‌های معناداری به پیشبرد تلاش‌ها در منطقه تعیین شده داشته باشند.